

KULTURSÖNDAG KONST

Maria Fribergs verk "Almost there" från år 2000 i salongen på Thielska galleriet. Foto: Urban Jörén

Lekfulla förskjutningar och civilisationskritik

Maria Friberg är dubbelt aktuell i Stockholm med nya fotografier på Galleri Flach och i dialog med Thielska galleriets samling. I mötet med äldre konst aktiveras hennes bilder och blir som allra mest givande, tycker **Sebastian Johans**.

Maria Friberg "Force majeure"

Galleri Flach, Stockholm. Visas t o m 4/11

"Nästan där"

Thielska galleriet, Stockholm. Visas t o m 3/3

● Stora stadsvyer i dramatisk gråskala och mörka ramar. De känns bekanta och mycket riktigt är motiven i Maria Fribergs nya serie "Force majeure" hämtade från världens metropoler: Paris, New York, Miami, Moskva, Detroit. Först efter att ha vistats en liten stund på galleri Flach och tagit ett steg närmare bilderna, reagerar jag på att stadssiluetterna är uppbyggda av teburkar, rivjärn, trattar, flaskor och annat husgeråd. Inte för att bilderna är illusoriska, utan för att vyerna sitter så hårt ristade i min mentala bildbank att jag inte läser av dem ordentligt.

Maria Friberg arbetar alltid nära den kommersiella fotografin och använder ingrodda förväntningar och konnotationer som med små, lekfulla

förskjutningar utmanas eller ställs på huvudet. Metoden har varit densamma genom hela hennes karriär. Från det rungande genombrottets omvända blick på mannen, då hon avväpnade yuppier genom att porträttera dem som avslappnade, passiva objekt, till de senaste årens konsumtions- och civilisationskritik.

Om man är bekant med Fribergs produktion är det enkelt att se att de flådiga vyerna i "Force majeure" handlar om mer än att skapa smarta stilleben med köksprylar. De tomma städerna känns isolerade. Den snabba identifieringen antyder att den urbana drömmen är en fiktion.

Men de snygga silvargelatinprintarna kan också förväxlas med något man kan hitta i vilken planschaffär som helst. Det är riskfyllt att ligga så nära det kommersiella fotografiet som Friberg ofta gör. Sedda för sig har de enskilda bildserierna en tendens att sluta sig. Och följdriktigt växer siluetterna när man slår en lov på galleriet och möter två bilder från andra serier.

"Handed V", som visar en vit skjorta flytande på en näckrosdamm, och "Past lines", som består av ett fång röda slipsar som har kastats upp i luften och fångats som flygande konfetti.

Fribergs bilder blir som bäst i sammanhang där de möter andra bilder. Det syns på Flach och det blir utomordentligt tydligt på Thielska galleriet, där hon på ett underhållande sätt går i närkamp med Ernst Thiels samling av konst från förra sekelskiftet. Av alla samtida interventioner som syns i äldre museisamlingar de senaste åren är Fribergs en av de på förhand mest givna och i utförandet mest givande.

I de rum på första våningen som var familjen Thiels privata har Friberg fått välja fritt ur samlingen och skapat ett antal möten som synliggör linjer både i hennes egna verk och de konsthistoriska. I den gängse samlingspresentationen en våning upp är Fribergs fotografier snarare insmugna som en knappt märkbar retning. Bägge strategierna visar hur nära konsthistorien hon faktiskt arbetar.

Foto: Per Myrhed/Thielska Galleriet

"Force majeure, Paris", 2023, på Galleri Flach. Foto: Maria Friberg

Föga förvånande dyker många vackra unga män upp i Fribergs urval. Det binder samman hennes fotografiska praktik med Ernst Thiels samlande. Precis som Friberg var den "motviliga affärsmannen" Thiel trött på den stereotypa manlighet han blev tvungen att iklä sig för att klättra i den svenska affärsvärlden och köpte gärna verk som porträtterade androgynt motsträviga karaktärer, som personifierar en ovilja att underordna sig normen.

Skulptören Gustav Vigelands porträttbyst av sin bror Emanuel från 1896, visar till exempel en yngling som kunde vara direkt hämtad från Fribergs kanske mest kända bildserie "Almost there", där kostymklädda affärsmän med viss möda håller sig flytande i ett bubblande, djupblått vatten.

Just "Almost there" förlänas för övrigt en taktill, målerisk kvalitet i det direkta mötet med de levande himlarna i Eugène Janssons "Söder Mälarstrand" och "Staden i solnedgång", liksom den bulliga snön i Gustaf Fjæstad's vinterlandskap "Från Dovrefjäll". Bild flyter in i bild.

Det är som om många aspekter i Fribergs konst frigörs i mötet med det äldre måleriet. Visserligen finns det aktivistiska draget där hela tiden, men kan lätt förbises till förmån för de visuellt tajta koncepten. Såväl "Still lives 11", där en kostymklädd man sitter lutad mot en av de raka stammarna i en ekonomiskog som "Alongside us", där vitklädda män ligger till synes utslagna i avlödade trädskronor, kan misstas för modebilder. Men i mötet med äldre romantiskt måleri av en orörd natur aktiveras de och blir ekokritiska utrop.

Det är kanske inte så konstigt, aktivism måste ju per definition rikta sig utåt och behöver ett sammanhang. Men det är ändå fascinerande att se. Och oavsett det politiska eller idémässiga innehållet i Fribergs konst, så kryllar utställningen av spännande möten mellan enskilda verk.

Helheten blir i all enkelhet en plädering för utställningsformatet, och i förlängningen själva betraktandet av konst. Bilder söker alltid synergi. Och när de uppstår blir helheten större än de enskilda delarna. Det behöver inte vara det minsta komplicerat för att vara kul.

Eugène Janssons homoerotiska "Akrobaterna", där en naken atlet handstå-

ende balanserar på en annan lika avklädd atlets höjda händer, möter exempelvis Fribergs "Changed position", där en äldre affärsman sitter uppkrupen på en flera meter hög stapel av en livstidsförbrukning av vikta skjortor.

Verken hänger på varsin sida om en dörröppning och binds omedelbart samman av sina format, båda vertikala och ovanligt höga. Det är en enkel och ytlig parallell. Men den räcker, och verken börjar omedelbart förstärka varandra.

Janssons kraftfulla nakna män ser koncentrerat varandra i ögonen. En närhet som uppstår i skydd av den akrobatiska övningen. Fribergs ensamma businessman ser liten ut på toppen av sitt berg av de Eton-skjortor han burit som en rustning. I ärmlös undertröja och kostymbyxor ser han mycket naknare ut än de gymnastiska muskelmännen. Bilderna handlar om olika typer av manlighet och makt, men vibrerar båda av något undertryckt.

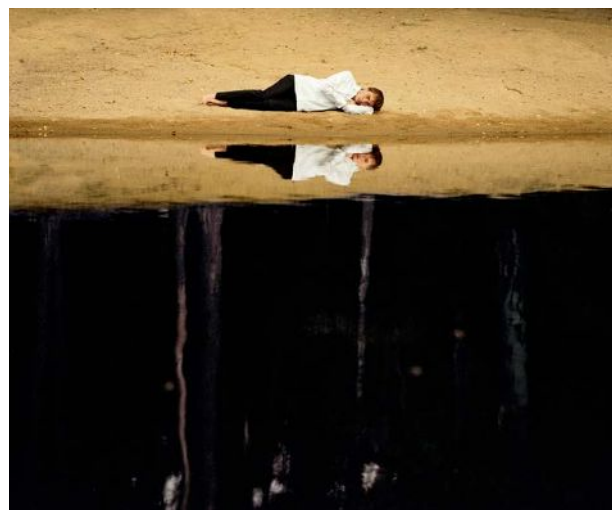
Det är knappast en tillfällighet att Maria Friberg presenteras i sin bästa utställning på länge, samtidigt som Catti Brandelius "Miss Universum" får en heltäckande belysning på Index. För mig står bägge två för en framtidsoptimism som nådde sin topp kring millennieskiftet, då min generation född kring 1980 steg in i samhället som unga vuxna.

Statsministern dansade i barnprogram, alla seriösa politiska partier såg vikten av ett feministiskt perspektiv och skuldskrivning till tredje världen var inte bara en utopi för hippies och aktivister, utan fanns på agendan också i maktens korridorer. Och konstnärerna som slog igenom kritiserade patriarkatet med en uppsluppenhet som krävde en tro på att en förändring faktiskt skett. Alltihop känns ytterligt avlägset i dag.

Och kanske har tiden också förändrat Fribergs bilder. Nu framstår hennes maktmän mer som ensamma farliga solitärer, än som desarmerade. Men bara faktumet att förskjutningen fortfarande fungerar, och att bilderna i samma rörelse kan vistas i Thiels konsthistoria och dra de äldre verken till en samtid, ger ett välbehövligt hopp.

Framstegen var aldrig så stora som vi trodde. Men de är fortfarande möjliga.

Sebastian Johans
kultur@dn.se

"Still lives #4", 2003–2007.

"Handed 2", 2022.